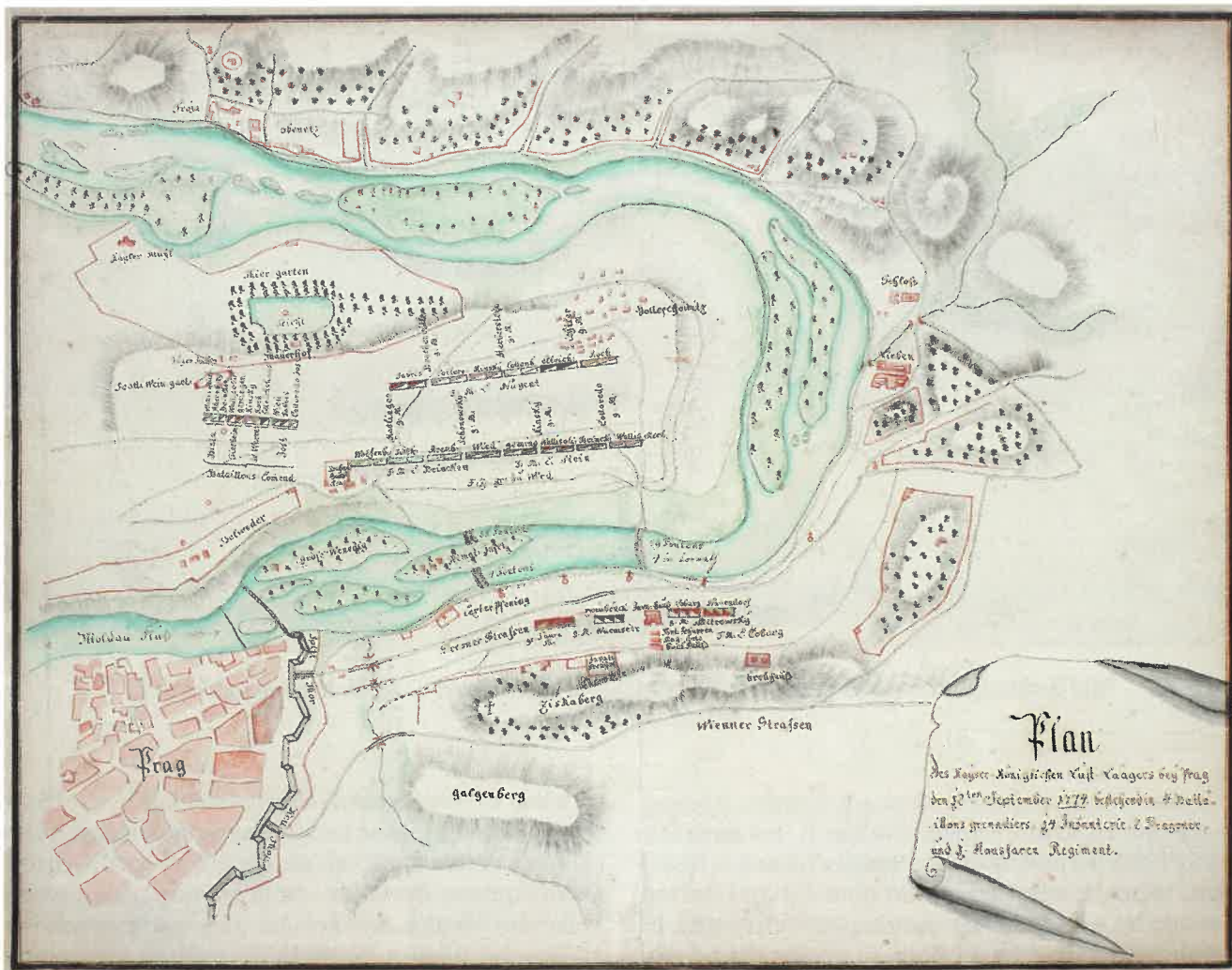

KRÁLOVSKÁ OBORA V OVENCI A ZNOVUZROZENÍ STROMOVKY

Park Stromovka se probouzí ze spánku, a to do nové krásy. Je dědičkou dávné historie královských loveckých revírů a ohrazených obor i lidem otevřených parků, zřizovaných od počátku 19. století z podnětu rakouských panovníků nejen ve Vídni. V nedávné době zde proběhly nové úpravy, které na tuto historii důstojně navázaly.

Plán vojenského letního tábora císařské armády u Prahy v prostoru dnešních Holešovic 2. 9. 1774. Kolorovaná kresba, nesignováno. Muzeum hl. m. Prahy.

Stručná historie

Ve středověku patřil na evropských královských, knížecích dvorech a postupně i na panstvích nižší šlechty lov zvěře k oblíbeným zábavám i společenským událostem. Již kníže Boleslav I. vydal kolem roku 950 pravidla – regál – vyhražující právo lovu v českých zemích pouze panovníkovi. Lovilo se ve volné přírodě, v královských i šlechtických a církevních revírech. Hon vyžadoval přítomnost velkého množství pomocných sil a byl tedy opravdu nákladnou zábavou. S postupným zvyšováním počtu účastníků lovů, organizovaným nadháněním zvěře

lovcům a technickým vývojem loveckých zbraní během 13. a 14. století docházelo v honitbách ke snižování stavu zvěře. Velikost honebních ploch zmenšoval rovněž rozvoj zemědělské produkce včetně rozšiřování pastvin domácích zvířat.

Od 13. století proto v Evropě další vývoj šel k ohrazování velkých ploch lesů a luk ploty a později kamennými zdmi, za nimiž se odbývalo řízené rozmnožování a odborný chov divoké ne dravé zvěře. Hony se pak odehrávaly v těchto ohrazených místech – oborách.

Plán Královské obory s Trojou a okolím, propojení alejí s Bruskou, 1836, kolorovaná kresba. Muzeum hl.m.Prahy.

Uvádí se, že nejstarší obora v Zemích koruny české založil král Přemysl Otakar II. na stráních a plochách katastru obce Přední Ovenec a jejího okolí. Rozsah této královské obory sahal asi od vltavského břehu na území dnešní Letné a části Dejvic a zřejmě se téměř dotýkal areálu pražského Hradu. Královská obora sloužila svému účelu až do roku 1420, kdy obléhání Prahy husity přivodilo tehdy obvyklou katastrofu – zvěř byla vybita (a zajisté i snědena), oplocení zničeno a stromy vykáceny na palivo i pro potřeby obléhání.

Na přelomu 15. a 16. století započal obnovu obory král Vladislav Jagellonský a pro úkryt a zábavu lovců nechal postavit nad strání v jihozápadní části obory lovecký letohrádek, dnes zvaný Místodržitelství – po roce 1850 se totiž stal letním sídlem českých místodržících, zástupců panovníka v královských Čechách.

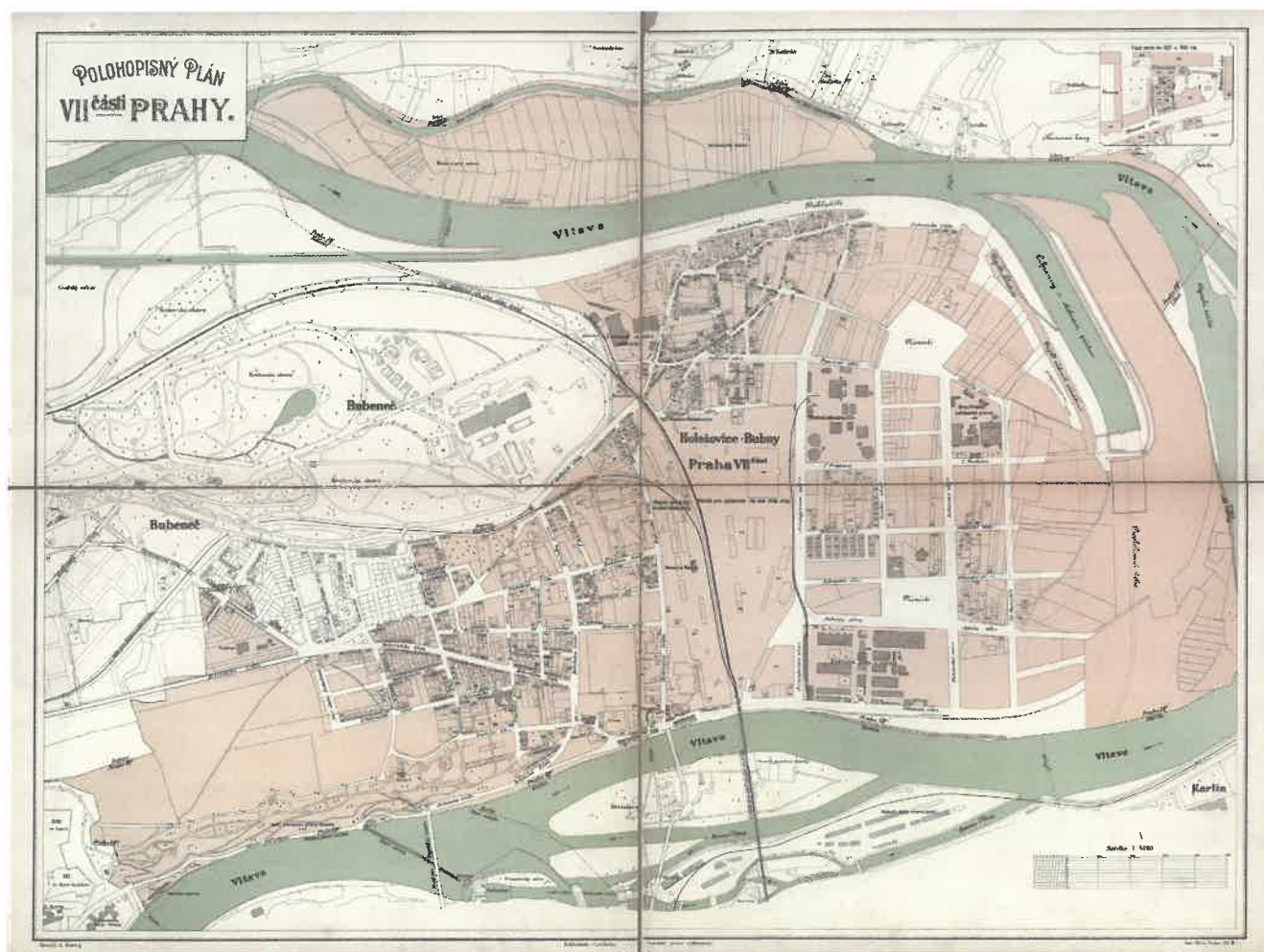
Obora vzkvétala, zejména též za panování Rudolfa II. Habsburského, od roku 1576 císaře Svaté říše římské a českého a uherského krále. Za jeho panování mezi léty 1576–1612 byly v oboře provedeny rozsáhlé změny. Lovecký letohrádek byl

po roce 1578 renesančně přestavěn. V roce 1584 byly provedeny parkové úpravy, vytvořeny další rybníky. V letech 1584 až 1593 byla pod Letnou proražena tzv. Rudolfova štola pro napájení nového Velkého rybníka, využívající přes metr vysokého výškového rozdílu hladiny Vltavy nad jezem pod Letnou a hladinou v Troji. Toto nesmírně technicky a časově náročné dílo, až dosud přivádějící vodu z Vltavy z blízkosti dnešního Štefánikova mostu, ústí ve středu Královské obory poblíž Šlechtovy restaurace.

Není známo, zda Rudolf planul velkou láskou k lovu; jeho zaujetí pro vědy a umění jsou naopak známy dostatečně. Císař v oboře spatřoval snad spíše libosad, v zaplavované nivě v centru areálu vybudoval rozměrný rybník (2000 arů) s chovem kaprů a s nasypáním romantickým ostrovem osázeným duby. Přístup na ostrov s altánem od Šlechtovy restaurace zajišťovala lávka.

Brzo ale nastal pro oboru další zlý čas – třicetiletá válka, během níž byly opět vykáceny stromy pro vojenské účely a pobořeno ohrazení. Obora byla poničena znovu také o století později, v průběhu

Využití východní části obory pro Jubilejní výstavu. Plán Alfreda Hurtiga, 1891, barevný tisk. Muzeum hl. m. Prahy.

vojenských tažení Prusů a Sasů – ocitla se dokonce v tak špatném stavu, že se za královny Marie Terezie uvažovalo o jejím zrušení. Zachována nakonec zůstala díky zásahu Leopolda Ferdinanda hraběte Kinského ze Vchynic (1713–1760), v té době nejvyššího lovcího Království českého.

Tehdy se vyschlý rybník a okolní plochy užívaly k pasení dobytka a zemědělství. V roce 1804 nejvyšší purkrabí a president českého gubernia hrabě Jan Rudolf Chotek oboru se souhlasem císaře Františka II. (I.) zbavil korunního vlastnictví a otevřel veřejnosti. Od té doby je veřejným parkem, spravovaným magistrátem hl. města Prahy.

Území parku se postupně zmenšovalo. Přibližně od roku 1850 se vžil název Stromovka, vzniklý z názvu východní části parku užívané jako štěpnice (Baumgarten). V letech 1845 a 1866 na obou podélných stranách parku ubrala z plochy železniční tělesa Podmokelské a Buštěhradské dráhy a konečně v roce 1891 byla značná část na východě využita k uspořádání Jubilejní výstavy, stavbě pavilonů a zpevněných ploch. Od té doby zůstal rozsah parku v podstatě nezměněn až do dnešních dnů.

Znovuzrození Stromovky

Dnešní stav, jenž bude brzy doplněn o rekonstrukci parteru s květinovými záhony před opravovanou Šlechtovou restaurací, je z pohledu všech obdivovatelů mimořádně zdařilý. Procházka po nových cestách nebo poležení na kvalitním trávníku je opravdu zážitkem, stále je v této krajinářské kompozici na co hledět. Základem je ovšem morfologie krajiny, od lužních partií navazujících na Vltavu až po zalesněné severní svahy.

Park je v majetku Hlavního města Prahy, jenž je investorem dnes prováděných zásahů.

V roce 2015 byla zahájena celková obnova ploch bývalého rudolfinského rybníka, centrální části Stromovky. Hlavním prostorem Královské obory je promenádní prostranství – parter před Šlechtovou restaurací a centrální část krajinářského parku vymezená hrázemi bývalého Rudolfova rybníka, tedy nacházející se na jeho někdejší dně.

Celkové koncepční řešení (2014) pochází z dílny ateliéru Florart (Ing. Zdena Rudolfová, Ing. Martin Kovář, doc. Ing. Pavel Šimek, Ph.D., spolupráce

*Přehledná situace současného řešení. Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy.
IPR Praha, MHMP OCP*

Ing. Marek Hamata – trávničky, MgA. Michal Sedláč – autorské objekty). Technické řešení vodních ploch zhotovil Ing. Jiří Jílek.

V první etapě prací v letech 2015–2016 byla provedena rekonstrukce původního vodohospodářského systému (Rudolfovy štolý, rybníků, mostků, vyhlídek, pontonu a mola s kačenami atd.) navazující na historický stav pozdně renesanční a zejména na dochované zbytky úprav z 19. století. Soustava rybníků je dodnes napájena vodou z Vltavy historickou Rudolfovou štolou.

Na rekonstrukci navázala výstavba nových vodních ploch. Zvolené krajinářské řešení se soustředilo na vznik ploch nových, krajinářsky zakomponovaných, které vznikly zejména v podmačených částech dna bývalého rybníka. Výstavba nových vodních ploch je největším novým počinem ve Stromovce za posledních nejméně sto let. Nejvýrazněji působí zdůraznění tzv. dubového pahorku uprostřed Královské obory. Původní Rudolfův ostrov je znovu ostrovem obklopeným vodou zejména z pohledů z parteru před Šlechtovkou a vyhlídky u Místodržitelského letohrádku. Přínosem je i vznik nových provozních napojení na parkové cesty přes vodní plochy pomocí dře-

věných mol. Nově byla zdůrazněna a propojena kompoziční osa přes dubový pahorek směrem ke Šlechtově restauraci.

V letech 2017 a 2018 pokračovala celková revitalizace této části parku. Její součástí byla rekonstrukce komunikací, jež byly zbaveny asfaltového povrchu, jež je nově nahrazen mlatovou tradiční úpravou. Přibyly dřevěné autorské objekty na dubovém pahorku a v odpočívadle Čítárna. Byl dodán nový mobiliář. V parku se i citlivě kácelo, ale díky moderní technice se také přesazovaly i starší vzrostlé stromy na nová vhodnější místa v rámci parku. Stávající vegetaci doplnila výsadba 200 ks nových stromů na dně bývalého rybníka. Výraznou kvalitativní změnou ve vnímání parku jsou nově provedené terénní modelace a následně obnovení trávnickových ploch v okolí rybníků a centrální části včetně velké pobytové louky. Trávník je založen s maximální péčí, neboť se očekává – po znovuotevření Šlechtovy restaurace – výrazný nárůst počtu „uživatelů“ trávnickových ploch. V rámci údržby parku se využívá vltavská voda z Rudolfovy štolý, která se předčistí pomocí nově realizované technologie umístěné ve Vodárenském domku u štolý. Předčistěná voda

Léto. Foto: Lubomír Stiburek, czfoto

Podzim. Foto Lubomír Stiburek, czfoto

z Vltavy se používá zejména pro zálivku stromů, keřů, trvalek, letniček, trávníků a pro napájení fontán v parku.

Koncem roku 2018 byla rekonstruována okružní cesta na hrázi bývalého rybníka, nově ji tvoří mlatový povrch, cesta je osvětlena novými kandelábrami. Okružní cesta je lemována převážně domácími dřevinami, naproti tomu dřeviny na dně bývalého rybníka sestávají zejména z dřevin sbírkového charakteru (cizokrajných dřevin). V kompoziční ose mezi Výstavištěm a Šlechtovou restaurací vznikla mlatová promenáda pro pěší lemovaná stromořadím. Promenáda je souběžná s hlavní komunikací vedoucí k objektu Šlechtovy restaurace.

Paralelně s úpravou krajinářského parku probíhá celková rekonstrukce Šlechtovy restaurace. Po jejím skončení v roce 2019 naváže rekonstrukce jejího parteru s rozsáhlými plochami květinových záhonů. Bude obnovena tzv. Kaštanek (rastr tvarovaných kaštanů včetně historického altánu) západně navazující na objekt Šlechtovy restaurace. Opravou restaurace a navazujících ploch se tak po mnoha letech plně obnoví společenská funkce nejvýznamnějšího cílového místa v parku Stromovka.

Na výše uvedené rekonstrukce naváže obnova a doplnění sítě cest a úprav severních svahů nad Šlechtovou restaurací, východním směrem až po plochy u Planetária. Je též plánována úprava hlavního vstupu od Výstaviště směrem k Planetáriu s připravovanou rekonstrukcí předprostoru Výstaviště. Počítá se i s obnovou hlavní osy (Šlechtova restaurace – Výstaviště), která je lemována oboustranným stromořadím. Velkou výzvou pro krajináře bude již brzy obhájení citlivého začlenění plánovaného zdvojkolejného stávající buštěhradské dráhy do celkové koncepce parku Stromovka.

Jan Bárta

LITERATURA:

Podklady MHMP OCP – odbor ochrany prostředí, oddělení péče o zeleň

Božena Pacáková – Jaroslav Petrů, et al., *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1999

David Tuma, *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Plzeň 2018

Kateřina Bečková, *Zmizelá Praha Letohrádky, libosady, a výletní místa*, Praha – Litomyšl 2018

Wikipedia – almanach šlechtických rodů v Čechách